

ROMAN ROŹDŻEŃSKI

FILOZOFIA
A RZECZYWISTOŚĆ
Spór o poznawalność świata

Wydawnictwo WAM

Kraków 2012

Spis treści

Przedmowa	11
------------------	----

ROZDZIAŁ I

Myślenie filozoficzne w cieniu zwątpienia	15
1. Wprowadzenie	15
2. Sofistyczne doktryny PROTAGORASA oraz GORGIASZA	19
3. Krytyczne zastrzeżenia odnośnie do naszych możliwości poznawczych, jakie poprzedziły pojawienie się nurtu sceptycznego	23
4. Doktryna PIRRONA, uznawanego za twórcę filozofii sceptycznej	26
5. Sceptycy w Akademii Platońskiej: ARKEZYLAOS i KARNEADES	32
6. Odnowienie doktryny pirronizmu przez AINEZYDEMA	36
7. Końcowa faza starożytnego sceptycyzmu: stanowisko SEKSTUSA EMPIRYKA	39
8. Tendencje sceptyczne w wiekach średnich	46
9. Sceptycyzm we Francji w XVI i XVII wieku	49
10. Krótkie podsumowanie	57
11. Kluczowe przeświadczenia sceptyków, które były podstawą ich doktryny	60
12. Sceptycyzm jako wyzwanie dla filozoficznego myślenia	62

ROZDZIAŁ II

KARTEZJUSZOWE usiłowanie radykalnego przezwyciężenia wszelkiego sceptycyzmu

1. Wprowadzenie	69
2. KARTEZJUSZOWE poszukiwanie drogi do wiedzy bezwzględnie pewnej	70
3. Metodyczne wątplenie jako sposób odkrywania niewzruszonego fundamentu dla nowej filozofii	77
4. Bezwzględna pewność, jaka cechuje poznanie własnego umysłu	79
5. Co może nam zagwarantować realne istnienie rzeczy cielesnych poza naszym umysłem?	85
6. Co jest nam dane w sposób pewny z natury rzeczy cielesnych?	89
7. Bezwzględna pewność faktu, że jestem złożony z umysłu i ciała	94
8. Niejasność relacji niektórych idei rzeczy cielesnych do samych tych rzeczy	97

9. Zmysłowe postrzeganie rzeczy cielesnych a intelektualne ujmowanie ich nieziennej istoty	102
10. Tylko idee jasne i wyraźne są przedmiotem niezawodnego poznania	106
11. Skąd pochodzą idee rzeczy cielesnych, jakie posiada nasz umysł?	110
12. Tylko w sposób pośredni, czyli poprzez jasne i wyraźne idee zmysłowe, dosiegamy poznawczo rzeczy zewnętrznych	116
13. Podstawowe przeświadczenia KARTEZJUSZA o charakterze teoriopoznawczym	119
14. Podsumowanie	122

ROZDZIAŁ III

Możliwość przejścia od treści naszego umysłu do świata zewnętrznego

w ujęciu MALEBRANCHE'A, LOCKE'A i LEIBNIZA	127
1. Wprowadzenie	127
2. Koncepcja MALEBRANCHE'A: świat zewnętrzny jest nam dany poprzez idee, które istnieją w Bogu	130
3. Stanowisko LOCKE'A: idee są bezpośrednim przedmiotem wszelkich naszych poznań, jednakże nie są nam wrodzone	134
4. Pogląd LOCKE'A na naturę idei	137
5. Rola idei w poznawaniu rzeczy zewnętrznych	140
6. Wątpliwości LOCKE'A dotyczące poznawczej genezy idei substancji cielesnej	145
7. Obrona przez LEIBNIZA poglądu KARTEZJUSZA, że istnieją idee oraz prawdy wrodzone	151
8. Prawdy czysto rozumowe a prawdy dotyczące faktów	155
9. Przeświadczenie LEIBNIZA, że bezpośrednim przedmiotem naszych poznań są przede wszystkim rozmaite prawdy	157
10. Niewyraźny i mętny charakter tych prawd, które zależą od idei zmysłowych	164
11. Podsumowanie	166

ROZDZIAŁ IV

Kwestia możliwości poznawczego wykroczenia poza treści umysłu

według: BERKELEYA, HUME'A oraz KANTA	169
1. Wprowadzenie	169
2. Stanowisko BERKELEYA w kwestii przedmiotów naszego poznania	170
3. Przeświadczenie BERKELEYA, że przyczyną sprawczą naszych idei zmysłowych jest Bóg, a nie rzeczy zewnętrzne	176
4. Stosunek przemyśleń BERKELEYA do sceptycyzmu	182

5. Stanowisko HUME'A: percepcje stanowią cały materiał naszego poznania i wiedzy	185
6. Pewne niejasności w rozważaniach HUME'A, gdy idzie o przedmiot naszego poznania	190
7. Stanowisko HUME'A w kwestii istnienia rzeczy poza naszymi percepcjami	200
8. Istotna zbieżność poglądów HUME'A ze stanowiskiem sceptyków	208
9. Pogląd KANTA na relację zmysłowych zjawisk do rzeczy zewnętrznych	210
10. Kwestia relacji przemysłów KANTA do stanowiska sceptyków	216
11. Czy uznanie istnienia jakichś rzeczy zewnętrznych (tj. n o u m e n ó w) było dla KANTA postulatem rozumu praktycznego?	219
12. Podsumowanie	224

ROZDZIAŁ V

Sceptyczne wywody HUME'A i ich krytyka	229
1. Wprowadzenie	229
2. W jaki sposób HUME uzasadniał swój sceptycyzm?	231
3. Wstępne uwagi krytyczne dotyczące sceptycznych wywodów HUME'A	238
4. Czy HUMOWSKIE percepcje są jedynym przedmiotem naszych zmysłowych postrzeżeń?	244
5. Przeświadczenie HUME'A, które dotyczyło istoty postrzeżenia: tak zewnętrznego, jak i wewnętrznego	250
6. Przeoczenie przez HUME'A faktu, że nasze cielesne działania mają kluczowe znaczenie dla możliwości stwierdzenia realności czegoś	256
7. Również w oporze, jaki coś stawia naszym działaniom, ujawnia się jego rzeczywiste istnienie	262
8. HUMOWSKA krytyka tradycyjnego pojęcia przyczynowości jako konsekwencja jego interpretacji istoty poznania	267
9. Krytyczne uwagi dotyczące sposobu, w jaki HUME rozważał problematykę przyczynowości	273
10. Znaczenie naszych cielesnych działań dla rozjaśnienia źródła tradycyjnego pojęcia przyczynowości	276
11. Czynniki, jakie warunkują możliwość dokonania przez nas określonej przemiany czegoś	279
12. Odpowiednie działania są niezbywalnym składnikiem podejmowanych przez nas doświadczeń	286
13. Podsumowanie	293

ROZDZIAŁ VI

Myślenie wobec problemu poznawalności świata.

Co i jak jest nam dane poznawczo?	295
1. Wprowadzenie	295
2. Dzięki czemu zmysłowe postrzeganie czegoś jest dla nas w ogóle możliwe?	297
3. Jak ujawnia się zjawiskowo ukształtowanie bytów z naszego otoczenia?	302
4. Postrzeżeniowe napotkanie czegoś jako punkt wyjścia wszelkich naszych poznawczych usiłowań	306
5. Jak dokonujemy obserwacji i co jest nam w nich dane poznawczo?	311
6. W jaki sposób dokonujemy doświadczeń oraz co – dzięki nim – jest nam dane poznawczo?	315
7. Dwa rodzaje ujęć zmysłowych: ujęcia udostępniające coś w sposób pierwotny oraz „nadbudowane” nad nimi ujęcia poznawcze	322
8. Uwagi dotyczące sposobu, w jaki dokonujemy poznać intelektualnych	325
9. Co i jak jest nam dane w poznaniu intelektualnym, jakiego dokonujemy na gruncie postrzeżeniowego napotkania bytów?	328
10. Co i jak jest nam dane w poznaniu intelektualnym, jakiego dokonujemy na gruncie obserwacji?	335
11. Co i jak jest nam dane w poznaniu intelektualnym, jakiego dokonujemy na gruncie doświadczenia?	340
12. Pozazjawiskowe aspekty ukształtowania bytów, jakie w nich odkrywamy dzięki naszym intelektualnym ujęciom poznawczym	345

ZAKOŃCZENIE	353
-------------	-----

SUMMARY	363
---------	-----

BIBLIOGRAFIA	367
--------------	-----

INDEKS OSÓB	370
-------------	-----